



Spor Bilimleri Fakültesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Doping Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Hayati ARSLAN¹

¹Erciyes Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Kayseri/Türkiye

<https://orcid.org/0000-0002-5448-2653>

ORJINAL MAKALE

Özet

Çalışma farklı üniversitelerin spor bilimleri alanında öğrenim gören öğrencilerin doping bilgi düzeylerini incelemek amacıyla tasarlanmıştır. Çalışmaya yaş ortalaması $22,86 \pm 1,79$ yıl olan altı farklı üniversitenin (Erciyes, Ondokuz Mayıs, Mardin Artuklu, Balıkesir, Siirt ve Akdeniz) spor bilimleri alanında öğrenim gören üniversite öğrencileri olmak üzere 299 kadın, 331 erkek toplamda 630 öğrenci gönüllü olarak katıldı. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan "Demografik Bilgi Formu"; öğrencilerin doping bilgi düzeylerini incelemek için Gençtürk ve ark. (2009) tarafından geliştirilen, "Doping Bilgi Düzeyi Anketi" kullanıldı. Verilerin istatistiksel analizinde SPSS 22 paket programı kullanıldı. Verilerin analizinde yüzde frekans analizleri kullanıldı. Araştırmada öğrencilerin doping bilgi düzeyi üniversite, cinsiyet vb. değişkenlerine göre incelendi. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun %20,3'ünün doping sözcüğünü ilk olarak antrenör veya eğitmeninden duyduğunu ifade etmişlerdir. 158 öğrenci (%25,1), dopingi performansı yapay yolla artırmak olarak tanımlamıştır. Öğrencilerin %64,8'i dopingin bireysel sporlarda daha fazla kullanıldığını belirtmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin %30,6'sı dopingin sporcuların performansını "çok" artırdığını belirtmişlerdir. Spor bilimleri öğrencilerin büyük çoğunluğu (%63,5), dopingin sağlığa olumsuz etkileri olduğunu düşünmektedirler. Katılım gösteren öğrencilerin %48,3'ü sporcuların doping kullanımındaki psikolojik sebeplerinin kazanmak olduğunu belirtmişlerdir. Farklı üniversitelerdeki spor bilimleri öğrencilerinin doping konusundaki görüş ve tutumları çeşitlilik göstermektedir. Her üniversitenin öğrencileri arasında doping konusunda farklı düşüncelerin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada doping konusunda olan farklı düşüncelerin cinsiyete göre de olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak farklı üniversitelerdeki spor bilimleri öğrencilerinin doping konusundaki görüş ve tutumlarında çeşitlilik olduğu gözlenmiştir. Bununla birlikte, öğrencilerin doping konusundaki görüşleri cinsiyete göre de farklılık göstermektedir. Özellikle sporcuların ve spor bilimleri öğrencilerinin doping konusundaki bilgi düzeyleri artırılabilir ve sağlıklı sporculuk kültürü teşvik edilebilir.

Anahtar kelimeler: Doping, Spor Bilimleri, Üniversite

An Examination of Doping Knowledge Levels Among Students Enrolled in the Faculty of Sports Sciences

Abstract

The study was designed to examine the doping knowledge levels of students enrolled in sports sciences programs at different universities. A total of 630 students (299 females, 331 males), with an average age of 22.86 ± 1.79 years, voluntarily participated in the study from six different universities (Erciyes, Ondokuz Mayıs, Mardin Artuklu, Balıkesir, Siirt, and Akdeniz) offering programs in sports sciences. The data collection instrument comprised a "Demographic Information Form" created by the researchers, and the "Doping

Knowledge Level Questionnaire" developed by Gençtürk et al. (2009) was used to assess students' doping knowledge levels. The statistical analysis of the data was performed using SPSS 22 software, and percentage frequency analyses were conducted. The students' doping knowledge levels were examined with respect to variables such as university and gender. A majority of the students (20.3%) stated that they first heard about doping from their coach or instructor. 158 students (25.1%) defined doping as artificially enhancing performance. 64.8% of the students indicated that doping is more commonly used in individual sports. 30.6% of the participating students believed that doping significantly enhances athletes' performance. A substantial proportion of sports sciences students (63.5%) thought that doping has negative effects on health. Furthermore, 48.3% of the participants indicated that the psychological reasons for athletes' doping usage are centered around winning. Doping-related opinions and attitudes of sports sciences students from different universities varied significantly. Distinct perceptions regarding doping were identified among students from different universities. Moreover, the study identified gender-based differences in students' opinions about doping. In conclusion, diverse opinions and attitudes toward doping were observed among sports sciences students from various universities. Additionally, students' perspectives on doping exhibited variations based on gender. Enhancing doping-related knowledge levels among athletes and sports sciences students could promote a healthier sports culture.

Keywords: *Doping, Sports Sciences, University*

Giriş

Spor, insanlığın fiziksel yeteneklerini en üst seviyede kullanarak rekabet ettiği ve sınırlarını zorladığı bir etkinliktir. Sporun temelinde fair-play ve eşitlik gibi değerler yatarken, son yıllarda spor dünyasını gölgeleyen bir gölge olarak "doping" terimi öne çıkmaktadır. Doping, sporcuların performanslarını artırmak amacıyla yasaklı maddeleri kullanmaları veya belirli manipülasyon yöntemlerini uygulamaları olarak tanımlanır. Bu eylem, sadece sporun etik değerlerine zarar vermekle kalmaz, aynı zamanda sporun temel amacını da sorgulamamıza neden olur.

Doping, sporculardaki performans artırma arzusu sporcuların etik kuralların dışına çıkıp yasa dışı yolları denemelerine varacak düzeyde güçlü bir arzudur. Zira bu performans artışı ve başarının hem sosyolojik hem de ekonomik birtakım getirileri vardır (Akgün, 1991). İnsanoğlu kazanmak için tüm etik ve ahlaki değerleri ve sağlığını umursamayarak değişik yollara başvurmakta, spor dünyasında da bu etik ve sağlık karşıtı olgu karşımıza doping olarak çıkmaktadır (Karakoç, 2007). Ayrıca, sporun endüstrileşmesi ve finansal olarak büyük alan kaplaması da tehdidi giderek büyümekte, pastadan daha büyük pay alabilmek için illegal yollara başvurma oranı her geçen gün artmaktadır (Green, 2009). Bu nedenle, dopingle mücadele ve dopingin etkilerinin anlaşılması sporun bütünlüğü için hayati öneme sahiptir. Uluslararası spor organizasyonları ve kuruluşları, dopingi önlemek ve sporun temel değerlerini korumak adına çeşitli önlemler almış ve anti-doping kuralları geliştirmiştir. Ancak, her ne kadar ciddi yaptırımlar ve testler olsa da dopingin spor dünyasında hala varlığını sürdürdüğü bir gerçektir.

Günümüzde doping kullanımının ne kadar yaygın olduğuna ilişkin istatistiksel veriler kısıtlıdır. Son yıllarda, uluslararası şampiyonalarda yarışan seçkin sporculara uygulanan testlerin sonuçları, dopinge başvuran sporcuların oranının %1,3 – 2 civarında olduğunu göstermektedir. Yine de doping testleri, sportif etkinliklerin ayrılmaz bir parçası olmaya devam etmektedir. Performans iyileştirici yeni ilaçlar ve yöntemler çıktıkça, bunların kullanımını saptamaya yarayacak yöntemler de geliştirilmeye çalışılmaktadır. Sporu ve spor ruhunu "temiz" tutma yolundaki savaş böylece sürüp gitmektedir (Zülal, 2004).

Bu çalışmanın amacı, farklı üniversitelerde spor bilimleri alanında eğitim gören öğrencilerin doping konusundaki bilgi düzeylerini incelemek ve değerlendirmektir. Spor, sağlık, etik ve rekabet gibi kavramların iç içe geçtiği bir alan olup, doping uygulamaları hem bireysel sporcuların kariyerlerini etkilemekte hem de sporun temel değerlerini zedeleme

potansiyeline sahiptir. Bu bağlamda, geleceğin spor profesyonelleri olarak yetişen üniversite spor bilimleri öğrencilerinin doping konusundaki bilgi düzeylerini anlamak, anti-doping eğitim programlarının etkinliğini değerlendirmek ve sporun etik boyutlarını güçlendirmek adına kritik bir öneme sahiptir. Bu araştırma, spor bilimleri öğrencilerinin doping konusundaki farkındalıklarını artırmayı ve gelecekteki spor pratiği üzerinde olumlu etkiler yaratmayı hedeflemektedir.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, farklı üniversitelerin spor bilimleri fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin doping bilgi düzeyleri, görüşleri ve tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama deseni kullanılmıştır. Tarama araştırmaları genellikle geniş bir kitlenin belli bir konudaki görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılan çalışmalardır (Fraenkel vd., 2011).

Evren ve Örneklem

Çalışmaya altı farklı üniversitenin spor bilimleri alanında öğrenim gören üniversite öğrencileri Ondokuz Mayıs Üniversitesi 100(%15,8), Mardin Artuklu Üniversitesi 102(%16,2), Balıkesir Üniversitesi 116(%18,4), Siirt Üniversitesi 110(%17,4), Erciyes Üniversitesi 101(%16) ve Akdeniz Üniversitesi 102(%16,2) olmak üzere 299 kadın, 331 erkek toplamda 630 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması $22,86 \pm 1,79$ yıl olarak tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan öğrenciler 3. veya 4. sınıf olmak üzere Beden Eğitimi Öğretmenliği ve Antrenörlük Eğitimi bölümünde öğrenim görmektedirler. Tüm öğrenciler en az bir dönem doping ile ilgili bir ders almışlardır. Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından oluşturulan ‘‘Demografik Bilgi Formu’’ ve Gençtürk ve ark. (2009) tarafından geliştirilen ‘‘Doping Bilgi Düzeyi’’ anketi kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu: Çalışmaya katılım sağlayan öğrencilerden cinsiyet, yaş, üniversite, bölüm, sınıf, spor yapma sıklığı, spor yaşı (yıl) gibi bilgileri edinmek amacıyla araştırmacı tarafından demografik bilgi formu oluşturulmuştur.

Doping Bilgi Düzeyi Anketi: Araştırmada öğrencilerin doping bilgi düzeylerini belirlemek için Gençtürk vd. (2009) tarafından oluşturulan ‘doping bilgi düzeyi’ anketi

kullanılmıştır. 5'li likert tipinde olan anket, Hiç katılmıyorum, katılmıyorum, az katılıyorum, katılıyorum ve tamamen katılıyorum seçeneklerinden ve toplam 10 sorudan oluşmaktadır.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada elde edilen verilerin analizinde SPSS 22 paket programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde yüzde frekans değerlendirme kullanılmıştır.

Araştırmanın Etiği

Araştırma uygulanmadan önce kullanılacak ölçme aracı için gerekli izin alınmıştır. Katılımcılar araştırmanın içeriği hakkında bilgilendirilerek gönüllü katılım onamları alınmış ve anket yöntemi ile araştırmanın verileri elde edilmiştir.

Bulgular

Tablo 1

Çalışmaya Katılan Spor Bilimleri Öğrencilerine Ait Tanımlayıcı Bilgiler

		n	%
Cinsiyet	Erkek	331	52,5
	Kadın	299	47,5
Üniversite	Ondokuz Mayıs	100	15,9
	Mardin Artuklu	102	16,2
	Balıkesir	116	18,4
	Siirt	109	17,3
	Erciyes	101	16,0
	Akdeniz	102	16,2
		Antrenörlük Eğitimi	317
Bölüm	Beden eğitimi ve Spor Öğretmenliği	313	49,7
Sınıf	3	318	50,5
	4	312	49,5
Spor yapma sıklığı (Haftada)	Hiç	17	2,7
	1-2 gün	92	14,6
	2-3 gün	214	34,0
	3-4 gün	197	31,3
	5-6 gün	110	17,5

Tablo 1'de çalışmaya katılan Spor Bilimleri öğrencilerinin cinsiyet, üniversite, bölüm, sınıf ve spor yapma alışkanlıkları gibi tanımlayıcı bilgiler verilmiştir. Toplam katılımcıların %52,5'i erkek (331 öğrenci) ve %47,5'i kadın (299 öğrenci) olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin neredeyse tamamının spor yaptığı tespit edilmiştir.

Tablo 2

Çalışmaya Katılan Spor Bilimleri Öğrencilerinin Doping Sorularına Yönelik Bilgileri

		n	%
Doping sözcüğünü ilk olarak nerede duydunuz?	Antrenör/Eğitmen	128	20,3
	Arkadaş	79	12,5

	Aile	113	17,9
	Medya	287	45,6
	Doktor	23	3,7
Doping tanımı sizce nedir?	Performansı yapay yolla arttırmak	158	25,1
	Başarıyı arttırmak için uygulanan antrenman dışı yollar	249	39,5
	Başarı için antrenman dışı ve bazı tıbbi yollar	223	35,4
Hangi spor dallarında daha çok kullanılıyor?	Bireysel sporlar	408	64,8
	Takım Sporları	222	35,2
Sporcuların performansını ne kadar arttırdığını düşünüyorsunuz?	Çok	193	30,6
	Orta Düzeyde	222	35,2
	Az	110	17,5
	Çok az	88	14,0
	Hiç	17	2,7
Doping sporcuların sağlığı üzerinde olumsuz etki yaratır mı?	Evet	400	63,5
	Hayır	230	36,5
Sporcuların doping kullanımındaki psikolojik sebepleri nedir?	Heyecanı yatıştırmak	34	5,4
	Konsantre olmak	93	14,8
	Kazanmak	304	48,3
	Kaygıyı yok etmek	71	11,3
	Hepsi	128	20,3

Tablo 2’de, Spor Bilimleri öğrencilerinin doping konusundaki bilgi düzeyleri, dopingin tanımı, etkileri, kullanım nedenleri ve algıları gibi farklı yönleri sunulmaktadır. “Doping Sözcüğünü İlk Olarak Nerede Duydunuz?” sorusuna öğrencilerin büyük çoğunluğunun %45,6’sı medyadan duyduğunu ifade etmişlerdir. “Doping Tanımı Sizce Nedir?” sorusuna 158 katılımcı (%25,1), dopingi performansı yapay yolla arttırmak olarak tanımlamıştır. “Hangi Spor Dallarında Daha Çok Kullanılıyor?” sorusuna katılımcıların %64,8’i dopingin bireysel sporlarda daha çok kullanıldığını belirtmiştir. “Doping’in Sporcuların Performansını Ne Kadar Arttırdığını Düşünüyorsunuz?” sorusuna %30,6’sı sporcuların performansını "çok" arttırdığını düşünmektedir. “Doping, Sporcuların Sağlığı Üzerinde Olumsuz Etki Yaratır mı?” konusunda spor bilimleri öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%63,5), sağlığa olumsuz etkileri olduğunu düşünmektedir. “Sporcuların Doping Kullanımındaki Psikolojik Sebepleri Nedir?” sorusuna öğrencilerin %48,3’ü kazanmak cevabını vermişlerdir.

Tablo 3

Çalışmaya Katılan Spor Bilimleri Öğrencilerinin Üniversitelere Göre Doping Bilgi Düzeyleri

Sorular	Üniversite	Hiç	Katılmıyorum	Az	Katılıyorum	Tamamen
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
		n(%)	n(%)	n(%)	n(%)	n(%)
Doping ile ilgili kurum ve kuruluşların	Ondokuz Mayıs	19(19)	19(19)	40(40)	19(19)	3(3)
	Mardin	15(14,7)	21(20,6)	42(41,2)	18(17,6)	6(5,9)
	Balıkesir	14(12,1)	19(16,4)	47(40,5)	33(28,4)	3(2,6)

faaliyetlerini yeterli buluyorum.	Siirt	10(9,2)	17(15,6)	53(48,6)	26(23,9)	3(2,8)
	Erciyes	16(15,8)	23(22,8)	44(43,6)	13(12,9)	5(5)
	Akdeniz	10(9,8)	26(25,5)	42(41,2)	19(18,6)	5(4,9)
Performans artırıcı maddeleri (doping) çevremdeki sporculardan kullananlar var.	Ondokuz Mayıs	15(15)	28(28)	24(24)	28(28)	5(5)
	Mardin	19(18,86)	29(28,4)	21(20,6)	25(24,5)	8(7,8)
	Balıkesir	16(13,8)	19(16,4)	52(44,8)	23(19,8)	6(5,2)
	Siirt	9(8,3)	22(20,2)	41(37,6)	33(30,3)	4(3,7)
	Erciyes	15(14,9)	27(26,7)	36(35,6)	18(17,8)	5(5)
	Akdeniz	10(9,8)	30(29,4)	33(32,4)	22(21,6)	7(6,9)
Ülkemizde doping konusu idareciler, antrenörler ve sporcular tarafından yeterince biliniyor.	Ondokuz Mayıs	12(12)	21(21)	41(41)	19(19)	7(7)
	Mardin	8(7,8)	21(20,6)	51(50)	17(16,7)	5(4,9)
	Balıkesir	10(8,6)	32(27,6)	43(37,1)	23(19,8)	8(6,9)
	Siirt	6(5,5)	25(22,9)	42(38,5)	31(28,4)	5(4,6)
	Erciyes	8(7,9)	23(22,8)	40(39,6)	24(23,8)	6(5,9)
	Akdeniz	6(5,9)	21(20,6)	45(44,1)	24(23,5)	6(5,9)
Sporcular üst düzey performans sergilemek için doping kullanmalıdır.	Ondokuz Mayıs	34(34)	26(26)	16(16)	15(15)	9(9)
	Mardin	50(49,0)	14(13,7)	18(17,6)	17(16,7)	3(2,9)
	Balıkesir	25(21,6)	21(18,1)	29(25)	35(30,2)	6(5,2)
	Siirt	27(24,8)	18(16,5)	33(30,3)	28(25,7)	3(2,8)
	Erciyes	28(27,7)	24(23,8)	19(18,8)	26(25,7)	4(4)
	Akdeniz	39(38,2)	21(20,6)	19(18,6)	17(16,7)	6(5,9)
Vitaminler doping maddesi olarak kabul edilebilir.	Ondokuz Mayıs	28(28)	26(26)	22(22)	19(19)	5(5)
	Mardin	32(31,4)	25(24,5)	20(19,6)	22(21,6)	3(2,9)
	Balıkesir	11(9,5)	17(14,7)	51(44)	31(26,7)	6(5,2)
	Siirt	13(11,9)	29(26,6)	40(36,7)	24(22)	3(2,8)
	Erciyes	26(25,7)	23(22,8)	25(24,8)	22(21,8)	5(5)
	Akdeniz	24(23,5)	30(29,4)	24(23,5)	16(15,7)	8(7,8)
Performans artırıcı maddeleri çevremdeki antrenör ve idarecilerden sporcularına kullandıranlar var.	Ondokuz Mayıs	17(17)	28(28)	22(22)	23(23)	10(10)
	Mardin	19(18,6)	23(22,5)	30(29,4)	16(15,7)	14(13,7)
	Balıkesir	18(15,5)	22(19)	33(28,4)	35(30,2)	8(6,9)
	Siirt	17(15,6)	24(22)	31(28,4)	25(22,9)	12(11)
	Erciyes	18(17,8)	26(25,7)	30(29,7)	20(19,8)	7(6,9)
	Akdeniz	16(15,7)	21(20,6)	33(32,4)	16(15,7)	16(15,7)
Tüm sporcular doping kullanmaktadır.	Ondokuz Mayıs	38(38)	28(28)	17(17)	12(12)	5(5)
	Mardin	46(45,1)	18(17,6)	20(19,6)	12(11,8)	6(5,9)
	Balıkesir	15(12,9)	24(20,7)	37(31,9)	35(30,2)	5(4,3)
	Siirt	24(22)	21(19,3)	31(28,4)	27(24,8)	6(5,5)
	Erciyes	33(32,7)	15(14,9)	28(27,7)	21(20,8)	4(4)
	Akdeniz	40(39,2)	15(14,7)	21(20,6)	14(13,7)	12(11,8)
Doping hayatın ileriki dönemlerinde ciddi zararlar verir.	Ondokuz Mayıs	1(1)	10(10)	17(17)	33(33)	39(39)
	Mardin	5(4,9)	8(7,8)	17(16,7)	28(27,5)	44(43,1)
	Balıkesir	9(7,8)	11(9,5)	40(34,5)	39(33,6)	17(14,7)
	Siirt	6(5,5)	11(10,1)	37(33,9)	33(30,3)	22(20,2)
	Erciyes	7(6,9)	10(9,9)	25(24,8)	32(31,7)	27(26,7)
	Akdeniz	5(4,9)	7(6,9)	17(16,7)	26(25,5)	47(46,1)
Sporcuların doping bilgi düzeyleri yeterli seviyededir.	Ondokuz Mayıs	16(16)	25(25)	42(42)	12(12)	5(5)
	Mardin	9(8,8)	20(19,6)	61(59,8)	10(9,8)	2(2)
	Balıkesir	9(7,8)	19(16,4)	47(40,5)	34(29,3)	7(6)
	Siirt	8(7,3)	22(20,2)	52(47,7)	22(20,2)	5(4,6)
	Erciyes	7(6,9)	30(29,7)	37(36,6)	20(19,8)	7(6,9)
	Akdeniz	9(8,8)	15(14,7)	42(41,2)	23(22,5)	13(12,7)
Doping %100 başarı sağlar.	Ondokuz Mayıs	19(19)	25(25)	25(25)	25(25)	6(6)
	Mardin	14(13,7)	22(21,6)	48(47,1)	12(11,8)	6(5,9)
	Balıkesir	12(10,3)	27(23,3)	44(37,9)	22(19)	11(9,5)
	Siirt	6(5,5)	29(26,6)	35(32,1)	28(25,7)	11(10,1)
	Erciyes	15(14,9)	24(23,8)	28(27,7)	22(21,8)	12(11,9)
	Akdeniz	28(27,5)	26(25,5)	14(13,7)	21(20,6)	13(12,7)

Tablo 3'te çalışmaya katılan farklı üniversitelerdeki Spor Bilimleri öğrencilerinin doping hakkındaki bilgi düzeyleri, görüşleri ve tutumları gösterilmiştir. Farklı üniversitelerdeki spor bilimleri öğrencilerinin doping konusundaki görüş ve tutumları çeşitlilik göstermektedir. Her üniversitenin öğrencileri arasında doping konusunda farklı düşüncelerin olduğu saptanmıştır.

Spor bilimleri öğrencilerinin “dopingle ilgili kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yeterli bulma” düzeyleri incelendiğinde, üniversiteler arasında, doping ile ilgili kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yeterli bulma oranları farklılık göstermektedir. OMÜ ve Erciyes Üniversiteleri öğrencilerinden katılmayanların oranı %38, katılanların oranı ise %62 olarak tespit edilmiştir. Spor bilimleri öğrencilerinin “performans arttırıcı maddeleri (doping) çevremdeki sporculardan kullananlar var” ifadesine göre incelendiğinde Üniversiteler arasında, çevrede doping kullanan sporcuların varlığına dair görüşlerde farklılıklar bulunmaktadır. Balıkesir ve Siirt Üniversitesi öğrencilerinin yaklaşık %70'i bu ifadeye katıldıkları saptanmıştır. Spor bilimleri öğrencilerinin “Ülkemizde doping konusu idareciler, antrenörler ve sporcular tarafından yeterince biliniyor” ifadesi incelendiğinde, ülkedeki doping konusunun idareciler, antrenörler ve sporcular tarafından yeterince bilinip bilinmediği konusunda farklı düşüncelere sahiptirler. Akdeniz üniversitesindeki öğrencilerin %73,5'inin bu ifadeye katıldıkları tespit edilmiştir. Spor bilimleri öğrencilerinin “sporcular üst düzey performans sergilemek için doping kullanmalıdır” ifadesi incelendiğinde, sporcuların üst düzey performans göstermek için doping kullanma gerekliliği konusunda farklı görüşlere sahiptirler. OMÜ ve Mardin üniversitesindeki öğrencilerin %60-62'sinin bu ifadeye katılmadıkları saptanmıştır. Spor bilimleri öğrencilerinin “vitaminler doping maddesi olarak kabul edilebilir” ifadesi incelendiğinde, vitaminlerin doping maddesi olarak kabul edilip edilmemesi konusunda görüşleri farklılık göstermektedir. Spor bilimleri öğrencilerinin “performans arttırıcı maddeleri çevremdeki antrenör ve idarecilerden sporcularına kullandıranlar var” ifadesi değerlendirildiğinde çevrelerindeki antrenör ve idarecilerin sporcularına doping kullanmayı teşvik edenlerin varlığına dair görüşleri farklılık göstermektedir. Balıkesir, Siirt ve Akdeniz üniversitesindeki spor bilimleri öğrencilerin %63-65'inin bu ifadeye katıldıkları tespit edilmiştir. Diğer üniversitelerde bu oran (%55-58) biraz daha düşük düzeydedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin “tüm sporcuların doping kullandığına” dair görüşleri incelendiğinde, tüm sporcular doping kullanıp kullanmadığına dair farklı görüşlere sahiptir. OMÜ ve Mardin üniversitesindeki spor bilimleri öğrencilerinin %62-64'ünün bu ifadeye katılmadıkları saptanmıştır. Öğrencilerin “dopingin ileriki dönemlerde ciddi zararlar verme ihtimaline” dair görüşleri farklılık göstermektedir. OMÜ, Mardin ve

Akdeniz Üniversitesi spor bilimleri öğrencilerin doping hayatın ileriki dönemlerinde ciddi zararlar verir ifadesine öğrencilerin %77-79'u katılıyorum şeklinde cevap verdikleri tespit edilmiştir. Spor bilimleri öğrencilerinin “sporcuların doping bilgi düzeyleri yeterli seviyededir” ifadesinde de öğrenciler sporcuların doping hakkındaki bilgi düzeylerinin yeterli olup olmadığı konusunda farklı düşüncelere sahiplerdir. OMÜ ve Erciyes Üniversitesi öğrencilerin %36-41'i katılmadıkları tespit edilmiştir. Spor bilimleri öğrencilerinin “doping %100 başarı sağlar” ifadesinde de öğrencilerin dopingin %100 başarı sağlayacağına dair görüşler farklılık göstermektedir. Akdeniz üniversitesindeki öğrencilerin %53'ünün katılmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4

Çalışmaya Katılan Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Doping Bilgi Düzeyleri

Sorular	Cinsiyet		Hiç		Az		Tamamen
			Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
Doping ile ilgili kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yeterli buluyorum.	Kadın	n	39	63	130	58	9
		%	13,0	21,1	43,5	19,4	3,0
	Erkek	n	45	62	138	70	16
		%	13,6	18,7	41,7	21,1	4,8
Performans artırıcı maddeleri (doping) çevremdeki sporculardan kullananlar var.	Kadın	n	48	62	103	67	19
		%	16,1	20,7	34,4	22,4	6,4
	Erkek	n	36	93	104	82	16
		%	10,9	28,1	31,4	24,8	4,8
Ülkemizde doping konusu idareciler, antrenörler ve sporcular tarafından yeterince biliniyor.	Kadın	n	20	65	130	69	15
		%	6,7	21,7	43,5	23,1	5,0
	Erkek	n	30	78	132	69	22
		%	9,1	23,6	39,9	20,8	6,6
Sporcular üst düzey performans sergilemek için doping kullanmalıdır.	Kadın	n	95	67	55	63	19
		%	31,8	22,4	18,4	21,1	6,4
	Erkek	n	108	57	79	75	12
		%	32,6	17,2	23,9	22,7	3,6
Vitaminler doping maddesi olarak kabul edilebilir.	Kadın	n	59	75	84	61	20
		%	19,7	25,1	28,1	20,4	6,7
	Erkek	n	75	75	98	73	10
		%	22,7	22,7	29,6	22,1	3,0
Performans artırıcı maddeleri çevremdeki antrenör ve idarecilerden sporcularına kullandıranlar var.	Kadın	n	45	73	78	63	40
		%	15,1	24,4	26,1	21,1	13,4
	Erkek	n	60	71	101	72	27
		%	18,1	21,5	30,5	21,8	8,2
Tüm sporcular doping kullanmaktadır.	Kadın	n	92	61	76	51	19
		%	30,8	20,4	25,4	17,1	6,4
	Erkek	n	104	60	78	70	19
		%	31,4	18,1	23,6	21,1	5,7
Doping hayatın ileriki dönemlerinde ciddi zararlar verir.	Kadın	n	12	26	72	93	96
		%	4,0	8,7	24,1	31,1	32,1
	Erkek	n	21	31	81	98	100
		%	6,3	9,4	24,5	29,6	30,2
Sporcuların doping bilgi düzeyleri yeterli seviyededir.	Kadın	n	25	74	134	46	20
		%	8,4	24,7	44,8	15,4	6,7

Doping %100 başarı sağlar.	Erkek	n	33	57	147	75	19
		%	10,0	17,2	44,4	22,7	5,7
	Kadın	n	38	76	98	62	25
		%	12,7	25,4	32,8	20,7	8,4
	Erkek	n	56	77	96	68	34
		%	16,9	23,3	29,0	20,5	10,3

Tablo 4'te Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlerine göre doping hakkındaki bilgi düzeyleri ve tutumları sunulmuştur. Tablo kadın ve erkek öğrenciler arasındaki doping konusundaki farklı görüşleri, bilgi düzeylerini ve tutumları göstererek cinsiyetler arasındaki farkları vurgular.

Tablo 5

Çalışmaya Katılan Tüm Spor Bilimleri Öğrencilerinin Doping Bilgi Düzeyleri

		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Doping ile ilgili kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yeterli buluyorum.	n	84	125	268	128	25
	%	13,3	19,8	42,5	20,3	4,0
Performans artırıcı maddeleri (doping) çevremdeki sporculardan kullananlar var.	n	84	155	207	149	35
	%	13,3	24,6	32,9	23,7	5,6
Ülkemizde doping konusu idareciler, antrenörler ve sporcular tarafından yeterince biliniyor.	n	50	143	262	138	37
	%	7,9	22,7	41,6	21,9	5,9
Sporcular üst düzey performans sergilemek için doping kullanmalıdır.	n	203	124	134	138	31
	%	32,2	19,7	21,3	21,9	4,9
Vitaminler doping maddesi olarak kabul edilebilir.	n	134	150	182	134	30
	%	21,3	23,8	28,9	21,3	4,8
Performans artırıcı maddeleri çevremdeki antrenör ve idarecilerden sporcularına kullandıranlar var.	n	105	144	179	135	67
	%	16,7	22,9	28,4	21,4	10,6
Tüm sporcular doping kullanmaktadır.	n	196	121	154	121	38
	%	31,1	19,2	24,4	19,2	6,0
Doping hayatın ileriki dönemlerinde ciddi zararlar verir.	n	33	57	153	191	196
	%	5,2	9,0	24,3	30,3	31,1
Sporcuların doping bilgi düzeyleri yeterli seviyededir.	n	58	131	281	121	39
	%	9,2	20,8	44,6	19,2	6,2
Doping %100 başarı sağlar.	n	94	153	194	130	59
	%	14,9	24,3	30,8	20,6	9,4

Tablo 5'te üniversite ayırt etmeksizin çalışmaya katılan tüm Spor Bilimleri öğrencilerinin doping hakkındaki bilgi düzeyleri ve tutumları gösterilmiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere doping hakkında öğrenciler arasında farklı görüşlerin ve yaklaşımların olduğu görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç Öneriler

Bu çalışmanın temel dayanağı spor ve sporculuk ile ilgili eğitimlerin yeri olan spor bilimleri fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin doping konusundaki bilgi seviyelerini ve

farkındalıklarını incelemektir. Sporun etik değerlerine ve sporcuların sağlığına zarar veren doping kullanımının önlenmesi, sporun sürdürülebilirliği ve dürüstlüğü için elzemdir. Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin doping konusundaki bilgi seviyeleri, hem sporun geleceğini şekillendiren genç bireylerin eğitimi hem de sporun toplumsal ve etik boyutlarının korunması açısından hayati bir öneme sahiptir.

Çalışma sonuçlarına göre “Doping Sözcüğünü İlk Olarak Nerede Duydunuz?” sorusuna öğrencilerin büyük çoğunluğunun %45,6’sı medyadan, %20,3’ünün antrenör/eğitmen’den duyduğunu ifade etmişlerdir. Çalışma sonuçlarına paralel olarak Öztürk vd. (2012)’nin yapmış olduğu çalışmada, araştırmaya katılanların %62,22’sinin spor bilimleri mezunu olduğu hentbol süper lig oyuncularının “doping” sözcüğünü ilk olarak nerde duyduklarına ilişkin orana bakıldığında, %47.3’ü “medya/yazılı ve görsel basın”, %37.2’si “antrenör/eğitmen”, olarak belirtmişlerdir. Bu araştırma sonucu ve benzer örneklem grubuna sahip literatür de ki diğer araştırma sonucu sporcuların doping sözcüğünü ilk olarak medyadan daha sonra antrenör veya eğitmenden duyduğunu göstermektedir.

Çalışmaya katılan farklı üniversitelerdeki Spor Bilimleri öğrencilerinin doping hakkındaki bilgi düzeyleri, görüşleri ve tutumlarına bakıldığında, öğrencilerinin doping konusundaki görüş ve tutumları çeşitlilik göstermektedir. Her üniversitenin öğrencileri arasında doping konusunda farklı düşüncelerin olduğu belirlenmiştir. Spor bilimleri öğrencilerinin “dopingle ilgili kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yeterli bulma” düzeyleri incelendiğinde, üniversiteler arasında, doping ile ilgili kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yeterli bulma oranları farklılık göstermektedir. OMÜ ve Erciyes Üniversiteleri öğrencilerinden katılmayanların oranı %38, katılanların oranı ise %62 olarak tespit edilmiştir. Spor bilimleri öğrencilerinin “performans artırıcı maddeleri (doping) çevremdeki sporculardan kullananlar var” ifadesine göre incelendiğinde Üniversiteler arasında, çevrede doping kullanan sporcuların varlığına dair görüşlerde farklılıklar bulunmaktadır. Nitekim Balıkesir ve Siirt Üniversitesi öğrencilerinin yaklaşık %70’i bu ifadeye katıldıklarını ifade etmişlerdir. Çelik vd. (2022) yapmış oldukları çalışmada sporculara “Çevrenizde doping yapan sporcu veya sporcular var mı?” sorusunu yöneltmiş ve sporcuların %46,1’i evet cevabını vermiştir.

Spor bilimleri öğrencilerinin “Ülkemizde doping konusu idareciler, antrenörler ve sporcular tarafından yeterince biliniyor” ifadesi incelendiğinde, ülkedeki doping konusunun idareciler, antrenörler ve sporcular tarafından yeterince bilinip bilinmediği konusunda farklı düşüncelere sahiptirler. Akdeniz üniversitesindeki öğrencilerin %73,5’inin bu ifadeye

katıldıklarını ifade etmişlerdir. Spor bilimleri öğrencilerinin “sporcular üst düzey performans sergilemek için doping kullanmalıdır” ifadesi incelendiğinde, sporcuların üst düzey performans göstermek için doping kullanma gerekliliği konusunda farklı görüşlere sahiplerdir. OMÜ ve Mardin üniversitesindeki öğrencilerin %60-62'sinin bu ifadeye katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum her iki üniversite öğrencilerinin bu konuda daha fazla bilgi sahibi olduğunu işaret etmektedir. Yıldız vd. (2016)'nın sporcular üzerinde yaptıkları çalışmada da bireysel sporla uğraşan sporcuların %20.7'si dopingin gerekirse kullanılabilceği cevabını vermiştir. “Spor bilimleri öğrencilerinin “vitaminler doping maddesi olarak kabul edilebilir” ifadesi incelendiğinde, vitaminlerin doping maddesi olarak kabul edilip edilmemesi konusunda görüşleri farklılık göstermektedir. OMÜ, Mardin ve Akdeniz Üniversitelerindeki spor bilimleri öğrencilerinin vitaminlerin doping maddesi olmadığı bilincinde oldukları görülmüştür. Spor bilimleri öğrencilerinin “performans artırıcı maddeleri çevremdeki antrenör ve idarecilerden sporcularına kullandıranlar var” ifadesi değerlendirildiğinde çevrelerindeki antrenör ve idarecilerin sporcularına doping kullanmayı teşvik edenlerin varlığına dair görüşleri farklılık göstermektedir. Balıkesir, Siirt ve Akdeniz üniversitesindeki spor bilimleri öğrencilerin %63-65'inin bu ifadeye katıldıkları tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu üniversitede okuyan öğrencilerin çevrelerindeki antrenör veya idarecilerin sporcularını dopinge teşvik ettikleri düşüncesinin olduğunu göstermektedir. Diğer üniversitelerde bu oran (%55-58) biraz daha düşük düzeydedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin “tüm sporcuların doping kullanmaktadır” görüşleri incelendiğinde, tüm sporcular doping kullanıp kullanmadığına dair farklı görüşlere sahiptir. OMÜ ve Mardin üniversitesindeki spor bilimleri öğrencilerinin %62-64'ü bu ifadeye katılmadığını belirtmiştir. Dolayısıyla bu üniversite de okuyan öğrencilerin büyük çoğunluğunun tüm sporcuları aynı kefiye koymadıkları ve bu konuda bilinçli oldukları söylenebilir. Öğrencilerin “dopingin ileriki dönemlerde ciddi zararlar verme ihtimaline” dair görüşleri farklılık göstermektedir. OMÜ, Mardin ve Akdeniz Üniversitesi spor bilimleri öğrencilerin doping hayatın ileriki dönemlerinde ciddi zararlar verir ifadesine öğrencilerin %77-79'u katılıyor şeklinde cevap vermiştir. Dolayısıyla dopingin uzun vadeli sağlık etkilerine dair bilinçli bir tutum sergiledikleri anlaşılmaktadır. Spor bilimleri öğrencilerinin “sporcuların doping bilgi düzeyleri yeterli seviyededir” ifadesinde de öğrenciler sporcuların doping hakkındaki bilgi düzeylerinin yeterli olup olmadığı konusunda farklı düşüncelere sahiplerdir. OMÜ ve Erciyes Üniversitesi öğrencilerinin %36-41'i katılmadıklarını belirtmiştir. Bu üniversitelerde okuyan spor bilimleri öğrencilerinin sporcuların doping hakkındaki bilgi düzeylerini yeterli bulma durumu diğer öğrencilere göre daha düşük düzeyde olduğu söylenebilir. Spor bilimleri öğrencilerinin “doping %100 başarı sağlar” ifadesinde de

öğrencilerin dopingin %100 başarı sağlayacağına dair görüşler farklılık göstermektedir. Akdeniz üniversitesindeki öğrencilerin %53'ünün katılmadığı belirlenmiştir. Dolayısıyla Akdeniz Üniversitesi spor bilimleri öğrencilerinin yarısından fazlası dopingin %100 başarı sağlamadığı konusunda hemfikir oldukları anlaşılmıştır.

Spor bilimleri öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre doping hakkındaki bilgi düzeyleri ve tutumlarına bakıldığında kadın ve erkek öğrenciler arasında farklı görüşlerin ve yaklaşımların olduğu görülmüştür. Dopingin hayatın ileriki dönemlerinde zarar verdiğine ilişkin ifadeye kadın ve erkek öğrencilerin genel olarak katıldıkları görülmüştür. Bu sonuç doping konusunda benzer bilgilere sahip olduklarını göstermektedir. Benzer şekilde Aydemir (2019) Çalışmasında dopingli maddelerin sağlığı nasıl etkilediği konusunda kadın ve erkekler arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını belirtmiştir. Ancak Karacabey vd. (2017) çalışmalarında sporcuların doping kullanmasının normal olmadığı düşüncesinde kadın öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha bilgili olduklarını ve doping kullanımını daha az normal gördüklerini belirtmişlerdir.

Çalışmaya katılan tüm öğrencilerin doping hakkındaki bilgi düzeyleri ve tutumlarına bakıldığında, öğrenciler arasında farklı görüşlerin ve yaklaşımların olduğu görülmüştür. Sonuçlar arasında en dikkat çekici olan ise “Sporcuların doping bilgi düzeyleri yeterli seviyededir” ifadesinde öğrencilerin neredeyse yarısı (%44,6) az katıldıklarını belirtmiştir. Bu durum öğrencilerin genel anlamda doping hakkında bilgilerinin çok fazla olmadığını düşündüklerini göstermektedir. Aydemir (2019) çalışmasında “Türkiye’de antrenörlerin doping konusunda yeterli bilgiye sahip olduğuna inanıyor musunuz” sorusunu yöneltmiş ve yüksek oranda hayır cevabını almıştır. Bu sonuç çalışmamız sonuçlarını kısmen de olsa desteklemektedir.

Elde edilen sonuçlar, spor bilimleri öğrencileri arasında doping konusundaki görüş ve tutumların farklılık gösterdiğini göstermektedir. Bu nedenle, üniversiteler ve eğitim kurumları, öğrencilere dopingin etik, sağlık ve spor performansı üzerindeki etkilerini anlatan bilinçlendirme programları düzenleyebilir. Aynı zamanda, cinsiyete özgü farklılıkları da dikkate alarak, bireysel deneyimleri ve değerleri göz önünde bulunduran özelleştirilmiş eğitim materyalleri ve etkinlikler geliştirilmelidir. Bu şekilde, sporcuların gelecekte sağlıklı ve etik değerlere dayalı sporculuk anlayışını benimsemelerine yardımcı olunabilir.

Kaynakça

- Akgün, N. (1991). Spor Yarışmalarında Anabolik Androjenik Steroidlerin Ergojenik Maddelerin ve Drogların Kullanımı. Ankara: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Aydemir Y. (2019) *Antrenörlük eğitimi bölümü öğrencilerinin doping hakkındaki bilgi düzeyleri ve görüşlerinin incelenmesi: Bartın üniversitesi örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Anabilim Dalı, Bartın.
- Çelik, B., Certel, Z., Bahadır, Z., ve Makaracı, M. (2022). Bireysel spor dallarıyla uğraşan antrenör ve sporcuların doping bilgi düzeylerinin ve düşüncelerinin karşılaştırılması. *Uluslararası Türk Spor ve Egzersiz Psikolojisi Dergisi*, 2(2), 95-108.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., ve Hyun, H. H. (2012). How to design and evaluate research in education. *McGram-Hill Publishing*.
- Gençtürk, G., Colakoglu, T. & Demirel, M. (2009). Elit sporcularda doping bilgi düzeyinin ölçülmesine yönelik bir araştırma güreş örneği. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3 (3), 213-221.
- Green, M. (2009). Podium or participation? Analysing Policy Priorities under Changing Modes of Sport Governance in the United Kingdom. *International Journal of Sport Policy*. 1(2), 121-144
- Karacabey, K., Seyhan, S., Öntürk, Y., Apur U. ve Akyel, Y. (2017). Genç sporcuların dopinge yönelimine etken olarak doping hakkındaki bilgi düzeyleri ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 7(2/2), 168-179.
- Karakoç E. (2007). *Cumhuriyet üniversitesi beden eğitimi ve spor yüksek okulu öğrencilerinin doping içerikli ilaç kullanma sıklığının araştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Öztürk EG., Suveren S., ve Çolakoğlu T. (2012). Türkiye’de doping, sporcuların doping bilgi düzeylerinin ölçülmesi (Hentbol Örneği). *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 9:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>
- Yıldız, M., Pala, A., Biner, M., ve Göral, Ş. (2016). Bireysel ve takım sporları ile ilgilenen sporcuların doping hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Ortopedi Travmatoloji ve Spor Hekimliği Dergisi*, 6, 1-12.
- Zülal, Aslı (2004), ‘‘Sporun Karanlık Yüzü Doping’’, *Bilim ve Teknik Dergisi*, S:44.